ՍԱՏԹԷՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՅՍ ԽՕՍՔԻՆ ՄԱՍԻՆ. «ԻՆՁՄԷ ԵՐԿԻՒՂ ՈՒՆԵՑՕՂՆԵՐՈՒՆ [ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ] ԱՐԵԳԱԿԸ ՊԻՏԻ ՇԱԳԵՑՆԵՄ»[9]

Արեգակը, որովհետեւ, մեր Տիրոջ կը նմանի։

Նախ՝ ըստ արդարութեան, որովհետեւ ըստ իմաստասէրներուն արդարութիւնը հաւասարաբաշխութիւն կը լսուի։ Իսկ արդարութիւնը գործելը կրկին կերպով է։ Նախ՝ կշռողապէս եւ ապա արժանապէս։ Արդ՝ կշռողապէս, քանի որ մեծին եւ փոքրին հաւասարապէս կու տայ։ Իսկ արժանապէս՝ որովհետեւ մեծին՝ մեծ եւ փոքրին փոքր։

Արդ, նախ՝ ըստ կշռողութեան արեգակին կը նմանի, քանի որ արեգակը հաւասարապէս իր լոյսը աշխարհին կը բաշխէ. այդպէս ալ մեր Տէրը հաւասարապէս փրկութիւն ներգործեց մարդկային բոլոր բնութիւններուն՝ արդարներուն եւ մեղաւորներուն։

Երկրորդ՝ ըստ արժանաւորութեան, որովհետեւ ինչպէս արեգակը ըստ տեսողութեան չափին արժանապէս լոյս կու տայ, քանի որ կոյրը չի՛ տեսներ, ճպուռը քիչ կը տեսնէ, իսկ պայծառ աչքը շատ կը տեսնէ. այդպէս ալ մեր Տէրը Քրիստոս, ըստ արժանաւորութեան Իր շնորհը կը բաշխէ. նախ՝ վերին դասերուն՝ աթոռներուն եւ այլն։ Նմանապէս երկրի քահանայապետներուն, քահանաներուն եւ ժողովուրդին։

Երրորդ՝ որովհետեւ ինչպէս արեգակը ամբողջ լոյսը իր մէջ պարունակած է, այդպէս ալ Բանն Աստուած Իր անպարագրելի բնութեամբ պարագրուած է մարմինի մէջ՝ բնութիւններու միաւորութեամբ։

Չորրորդ՝ քանի որ ինչպէս արեգակին լոյսը թէեւ ինքն իր մէջ է ամբողջութեամբ, սակայն ամբողջ [լոյսը իրմէ] դուրս է եւ անպարագրելի է երկրէն ու երկինքին մէջ է, իսկ եթէ այս երկրին նման բազմաթիւ երկիրներ ըլլան, տակաւին չեն կրնար պարագրել զայն [լոյսը]։ Նմանապէս Բանն Աստուած միաւորուելով մարմինին՝ անպարագրելի մնաց Հօր եւ Հոգիին հետ, որովհետեւ Հօր հետ ասոր [արեգակին] վրայ, ասոր տակ եւ այլն։

Հինգերորդ՝ որովհետեւ արարուած բոլոր էութիւններուն նիւթը տեսակէն առաջ է, բացի արեգակինը, որու տեսակը նիւթէն առաջ է, քանի որ Աստուած առաջին օրը լոյսը ստեղծեց[10], իսկ ամանը՝ օդին մէջ չորրորդ

---

[9] *Համմ. Մաղաք. Դ. 2։*

[10] *Տե՛ս Ծննդ. Ա. 3։*

օրը ըրաւ[11] եւ միաւորեց լոյսին հետ։ Այդպէս ալ Բանն Աստուած մարմինին ըլլալէն առաջ էր՝ Հօրմէն, անսկզբնաբար եւ յետոյ գալով մարմին առաւ կոյսէն եւ ճշմարտապէս մարդ եղաւ։

Վեցերորդ՝ որովհետեւ ինչպէս արեգակին լոյսը եւ ամանը տարբեր տարբեր բնութիւններէ միաւորուած է եւ մէկ եղած, եւ բաժանում չկայ լոյսին՝ նիւթէն, այդպէս ալ Բանն Աստուած, տարբեր տարբեր բնութիւններէ միաւորուելով, Աստուծոյ մարմնացեալ Բանը մէկ անձ, մէկ դէմք եւ մէկ բնութիւն է եւ Բանն Աստուած առանց մարմինի չէ։

Եօթներորդ՝ քանի որ արարուածներէն միայն արեգակն է, որ մէկ մնացած է առանց աղտի ու ապականութեան. այդպէս ալ թէեւ աշխարհի վրայ բազմաթիւ օծեալներ կան, բայց միայն Ան՝ առանց խառնակութեան, ապականութեան եւ առանց մեղքերու է։

Ութերորդ՝ որովհետեւ արեգակը իր տեսակը առանց անբաժանելի կերպով ունի. այդպէս ալ Աստուած Բանը՝ մարմինը, որ կոյսէն առաւ, առանց անկէ բաժնուելու ունի զայն յաւիտեանս յաւիտենից։

Իններորդ՝ ըստ ներգործութեան կարգին, քանի որ բոլոր մոլորակները արեգակէն լոյս կ՚առնեն, իսկ անոնք որոնք անորմէ կը շեղին՝ կը խաւարին, ինչպէս օրինակ լուսինը. այդպէս ալ Բանն Աստուած Իր մարմինով երկնաւորներուն եւ երկրաւորներուն կենդանութիւն կու տայ եւ անոնք որոնք Իրմէ կը շեղին, ինչպէս օրինակ սատանան, մեղաւորներն ու հերձուածողները, յաւիտենական խաւարումով կը խաւարին։

Տասներորդ՝ որովհետեւ ինչպէս արեգակին լոյսը միաւորուած է իր ամանին հետ, բայց չենք գիտեր ինչպէ՞ս եւ թէ ինչ ձեւով միաւորուած է. այդպէս ալ գիտենք, թէ Բանը մարմին եղած է եւ միաւորուած, բայց ինչպէ՞ս կամ ինչ ձեւով կամ ինչ կերպով Աստուած միաւորուած է մարմինին հետ, չենք գիտեր։

Տասնմէկերորդ՝ քանի որ ինչքան լոյս ունի արեգակը, այդքան արեգակ կը կոչուի. այդպէս ալ ինչքան իմանաս Բանին միաւորուած ըլլալը մարմինին, այդքան Քրիստոս է, իսկ առանց Բանին սոսկ մարդ եւ Քրիստոս չ՚ըսուիր։

Տասներկրորդ՝ որովհետեւ թէեւ ամպ կամ երկրի ստուեր կամ ամէնէն ներքեւի մոլորակները կամ վիշապին գլուխը արեգակին տակը անցնելով՝ խաւար կ՚երեւի, սակայն, առկէ ինչ վնաս կայ իր բնութեան, իբր թէ լոյ-

[11] *Տես Ծննդ. Ա. 14։*

սը կը պակսի, այլ՝ միշտ անպակաս կը մնայ. այդպէս ալ, թէեւ Բանն Աստուած մարմինին միաւորութեամբ չարչարուեցաւ, սակայն ինք ըստ իր բնութեան անչարչարելի եւ անկապտելի մնաց։

Տասներեքերորդ՝ քանի որ թէեւ ոմանք կը յանդգնին արեգակին նայիլ, սակայն, չեն կրնար ճանչնալ զայն, ինչպէս որ է, այլ՝ միայն անոր լոյսը կը տեսնեն. այդպէս ալ, թէեւ ոմանք կը յանդգնին քննելով տեսնել Բանին մարմնաւորութիւնը, սակայն դուրս կը մնան եւ անմատչելի [Անոր] ու միայն միացածը կը տեսնեն։

Տասնչորրորդ՝ որովհետեւ ինչպէս արեգակը կը թափանցէ որեւէ մէկ նիւթ, որ իր պարզ էութիւնը ունի, ինչպէս ջուրէն, ապակիէն ու հայելիէն կը տեսնուի. այդպէս ալ անոնց որոնց հաւատքը պայծառ է, Բանն Աստուած կը թափանցէ անոնց սիրտին մէջ, իսկ անոնք որոնք իրենց հաւատքը ուրացած են, անոնցմէ դուրս կը մնայ, ինչպէս հողէն ու քարէն կը տեսնուի։

Տասնհինգերորդ՝ քանի որ արեգակի լոյսին ծագելուն հետ՝ խաւարը կը փախչի. այդպէս ալ արդարութեան Արեգակին՝ Քրիստոսի ծագելուն՝ աշխարհէն փախաւ ու կորսուեցաւ կռապաշտութեան խաւարը։

Տասնվեցերորդ՝ որովհետեւ նախքան արեգակին ծագիլը հրաւիրակները կը յառաջանան, այսինքն՝ լուսաւոր աստղերն ու լոյսին շամանդաղը՝ երկնակամարին վրայ եւ ապա արեգակը կ'ելլէ. այդպէս ալ նախքան Քրիստոսի մարդանալը հրաւիրակները եկան՝ Օրէնքը, մարգարէները եւ անոնցմէ ետք արդարութեան Արեգակը՝ Քրիստոս ծագեցաւ։

Տասնեօթներորդ՝ քանի որ արեգակին ծագելուն բոլոր կենդանիները կը խնդան. այդպէս ալ Բանին մարդանալուն ժամանակ մարդիկ, կեդանիները եւ դժոխքին մէջ եղող հոգիները խնդացին, որովհետեւ իրենց համար մարմնացած էր։

Տասնութերորդ՝ քանի որ արեգակը երբեմն կը հեռանայ աշխարհէն ու երկիրը կը ցրտանայ, իսկ երբեմն ալ կը մօտենայ եւ ամռան կը ջերմացնէ [աշխարհը]. այդպէս ալ մեր Տէրը երբեմն միաւորութեամբ մարդկայինները կը գործէր, այսինքն՝ անօթեցաւ, ծարաւցաւ եւ մեռաւ, որմէ սառելով կը պաղին անհաւատները։ Եւ երբեմն ալ միաւորութեամբ աստուածապէս ներգործեց՝ կոյրերը լուսաւորեց եւ մեռելները յարուցանեց, որմէ ջերմանալով կը վառին հաւատացեալներն ու ուղղափառները։

Տասնիններորդ՝ որովհետեւ արեգակին մար մտնելուն ժամանակ յոյս կայ, թէ դարձեալ պիտի ծագի. այդպէս ալ մարմնացեալ Բանին համ-

բառնալով յոյս կայ Անոր դարձեալ գալուստին եւ առաւել եւս մեզ պայծառացնելուն։

Քսաներորդ՝ քանի որ ինչպէս արեգակը երկնակամարին վրայ գալով՝ բոլոր տեղերէն կ'երեւի եւ երկինքէն չի՛ հեռանար, նմանապէս եւ բոլոր լուսամուտներէն եւ պատուհաններէն կ'անցնի ամբողջութեամբ եւ ո՛չ թէ մասամբ, այլ՝ ամբողջապէս եւ ամէն տեղ ամբողջութեամբ ու իրմէ ոչինչ կը պակսի. այդպէս ալ Բանն Աստուած մարմինով ամէն տեղ կը պատարագուի եւ ամէն տեղ ամբողջապէս է եւ ո՛չ թէ մասամբ, միաժամանակ Հօր աջ կողմն է անքակապէս։ Նոյն կերպով հասկցիր ճաշակողներու [հաղորդուողներու] պարագան, որովհետեւ քահանան ամբողջը ճաշակելով՝ կը ճաշակէ նաեւ ժողովուրդը՝ մանր մասամբ ճաշակելով Անորմէ ամբողջապէս եւ ո՛չ թէ պակաս։ Այդ պատճառով Մարգարէն կ'ըսէ. «Ինձմէ երկիւղ ունեցողներուն [արդարութեան] արեգակը պիտի ծագեցնեմ»[12]։ Ուրիշ համեմատութիւններ եւս կան, սակայն այստեղ այսքանը բաւարար է։

Իսկ Սուրբ Կոյսը ինչո՞ւ «Արեւելք» կը կոչուի։ Այս եւս տեսնենք։

Նախ՝ որովհետեւ ինչպէս արեգակը արեւելքէն կը ծագի, այդպէս ալ մեր Տէրը Սուրբ Կոյսէն ծնաւ ու երեւցաւ մեզի։

Երկրորդ՝ քանի որ ինչպէս արեգակը արեւելքէն կ'ելլէ [կը ծագի], սակայն՝ արեւելքէն աւելի գերագոյն է, այդպէս ալ մեր Տէրը Սուրբ Կոյսէն ծնաւ՝ սակայն Կոյսէն գերագոյն է, որովհետեւ բնութեամբ Աստուած է։

Երրորդ՝ քանի որ ինչպէս արեգակը նախ արեւելքը կը լուսաւորէ եւ ապա աշխարհը, այդպէս ալ մեր Տէրը նախ սրբեց Կոյսը եւ լուսաւորեց եւ ապա բոլոր բնութիւնները։

Չորրորդ՝ որովհետեւ արեգակը նախ արեւելք կու գայ եւ ապա այնտեղէն՝ երկիր, այդպէս ալ Բանն Աստուած նախ ծածկաբար Կոյսին մէջ իջաւ եւ անոր միջոցաւ մեր մօտ մարմինով եկաւ։

Հինգերորդ՝ քանի որ աշխարհի արեւելեան մասին մօտիկ եղողը երկարակեաց եւ բազմաժամանակեայ կ'ըլլար, նոյնպէս, ով որ հաւատքով Սուրբ Կոյսին կը դիմէ՝ զինք Աստուածածին խոստովանելով, անոր աղաչանքով յաւիտենական կեանքին մէջ երկարակեաց կ'ըլլայ։

Վեցերորդ՝ որովհետեւ արեւելքը աշխարհի աջ կողմն է եւ այդպէս

---

[12] *Մաղաք. Դ. 2։*

կը ցուցնէ Սուրբ Կոյսը Որդիին աջ կողմէ դասուած՝ հաւատացեալներուն հետ միասին։

Եօթներորդ՝ քանի որ մենք նախ դէպի արեւելք կը նայինք՝ գիտնալով, որ այնտեղէն կը ծնի լոյսը. այդպէս ալ պարտաւոր ենք Աստուածածնին բարեխօսութեան ապաւինիլ, որովհետեւ անոր աղաչանքները անդառնալի են։

Ութներորդ՝ որովհետեւ կ'ըսուի, թէ Եդեմի մէջ տնկուած դրախտն ալ Արեւելքի մէջ է՝ համաձայն Մովսէսին. այդպէս ալ Սուրբ Կոյսը աստուածային Հոգիին կողմէ տնկուած դրախտ մըն է՝ լեցուն բարութիւններով, որու մէջ բնակեցաւ երկրորդ Ադամը եւ հին Ադամը իր հայրենիք բերաւ [կրկին]։

Իններորդ՝ քանի որ արեւելքը աշխարհէն մաս մըն է, սակայն գերագոյն է քան աշխարհը. այդպէս ալ Սուրբ Կոյսը, թէեւ մեր բնութենէն է, սակայն գերագոյն եւ սուրբ է քան բոլոր սուրբերը։

Տասներորդ՝ կ'ըսեն, թէ հանդերձեալ օրը արեգակը միշտ արեւելքի մէջ պիտի ըլլայ՝ անշարժ ու անփոփոխ. այդպէս ալ Սուրբ Կոյսը իր Որդիին մօտիկ է, զոր ծնաւ անբաժանելիօրէն եւ մշտադալար բերկրանքով, որմէ խնդրենք, որպէսզի մեզ արժանի ընէ անճառելի փառքին ու անպատմելի ուրախութեան ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր։

Իսկ որ կ'ըսէ՝ «Ինձմէ երկիւղ ունեցողներուն», *տեսնենք, թէ որքան են երկիւղածները։*

Այսքանն էր օրինակին մէջ։

Գրաբարէ Արեւմտահայերէնի վերածեց՝
ՎԱՐԱՆԴ (ՅԱԿՈԲ) ՔՈՐԹՄՈՍԵԱՆ